

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ: КЛЮЧОВІ ФАКТОРИ СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

Поступове входження України до освітнього простору європейської та світової спільноти, ставить перед вітчизняною наукою низку важливих завдань. Важливим стає компетентнісний підхід у підвищенні якості професійної підготовки сучасних фахівців. Педагогіка минулого, в основному, базувалася на системі “знання” і “вміння”, вона була спрямована на оволодіння певними знаннями та вміннями їх використовувати. У сучасному соціокультурному просторі актуальними стають загальнолюдські цінності й компетентнісний підхід в освіті, що має теоретико-прикладний сенс [1, с. 25].

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема компетентнісного підходу у професійній підготовці сучасних фахівців отримала широке висвітлення у науковій літературі. Важливими в контексті нашої статті є дослідження І. Бега, Ю. Варданяна, І. Зязюна, А. Алексюка, Р. Гуревича, О. Глузмана, М. Кадемії, В. Лугового, Н. Кузьміної, О. Овчарук та ін.).

Метою статті є визначити об’єктивні, суб’єктивні та об’єктивно-суб’єктивні фактори становлення професійної готовності як важливої передумови формування професійної компетентності сучасного фахівця.

Виклад основного матеріалу. Звернемося спочатку до визначення поняття “фахівець”, який у науковій літературі тлумачиться як “спеціаліст, професіонал, майстер (рос. мастер, англ. master, foreman, expert, нім. fachmann) – людина, яка *досконало* володіє якимось фахом, має високу кваліфікацію, глибокі знання з певної галузі науки” [3, с. 481]. Отже, вимоги до професійної готовності сучасних фахівців мають бути досить високими і спиратись, в першу чергу, на акмеологічний підхід, що забезпечить створення максимально оптимальних умов для розкриття й розвитку здібностей, самовизначення особистості. Досягнення акмеологічного ефекту сприяє переходу майбутнього

фахівця в якісно новий стан оптимальної професійної самореалізації через акмеологічні фактори та умови.

Н. Кузьміна вважає, що акмеологічні фактори – це „об’єктивні причини, які обумовлюють самоспрямування особистості до вершин професійної діяльності” [4, с. 77]. Під акмеологічними факторами розуміємо внутрішні та зовнішні обставини, які безпосередньо зумовлюють ефективність формування професійної готовності. Між цілями й завданнями, поставленими особистістю перед собою, і результатами роботи часто виникають суперечності. Вони можуть бути джерелом фахового розвитку лише за таких обставин, коли правильно проводити аналіз власних дій та усвідомлювати причину, що склалася. В одному випадку виникають позитивні тенденції для фахового вишколу, в інших – перешкоди й конфлікти.

Спираючись на класифікацію факторів Н. Кузьміної (об’єктивні, суб’єктивні, об’єктивно-суб’єктивні) [4, с. 39], під об’єктивними факторами професійної готовності сучасних фахівців, що залежать від реальності та спрямованості на досягнення оптимального результату, є: здібності особистості, зміст та якість навчання, особливості навчання, соціально-економічні, організаційні, психолого-педагогічні умови набуття практичного досвіду, суспільна потреба у фахівцях даного профілю. Суб’єктивними факторами, які об’єднують внутрішні передумови успіху в професійній діяльності сучасних фахівців, є: психологічні якості та здібності особистості; мотивація; компетентність; спрямованість; креативність, творче мислення. Серед об’єктивно-суб’єктивних факторів, що створюють організацію професійного середовища фахівця та сприяють професійній готовності, нами визначено: ефективне опанування професійною компетентністю; потреба у досягненні високих результатів професійної діяльності; особиста відповідальність; творчий підхід; самореалізація і самовдосконалення. У цілому, специфіка професійної підготовки майбутніх фахівців, відображена у факторах, що сприяють формуванню професійної компетентності майбутніх фахівців, а, відтак, і готовності до професійної діяльності (рис.1.).

Рис. 1. Специфіка професійної підготовки сучасних фахівців

З огляду на представлену специфіку факторів професійної підготовки сучасних фахівців, на перший план виходить формування професійної компетентності, яка забезпечує професіоналізм та конкурентоспроможність фахівця. Енциклопедичний словник тлумачить компетентність як "коло питань, в яких людина добре розуміється" [3, с. 231] і включає сукупність новоутворень, знань та умінь (вміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності, використовувати інформацію тощо) [5], системи цінностей та відносин, що сприяють створенню ціннісно-смыслових, поведінкових, мотиваційних, емоційно-вольових, когнітивних результатів

діяльності особистості. Це дозволяє нам підстави запропонувати такі групи компетентностей сучасного фахівця: інформаційна компетентність, що передбачає вміння отримувати та опрацьовувати інформацію; комунікативна компетентність, яка обумовлює володіння доцільними формами вербального чи невербального спілкування; особистісна компетентність, яка забезпечує оволодіння прийомами особистісного самовираження та саморозвитку, що протистоять професійній деформації особистості; спеціальна компетентність, яка спирається на володіння практичною діяльністю та забезпечує здатність проектувати свій професійний розвиток; полікультурна компетентність, яка передбачає оволодіння досягненнями культури на високому рівні; суспільна компетентність, яка обумовлює адаптацію до ситуацій (табл.1).

Таблиця 1

Формування компетентностей сучасного фахівця

Групи компетентностей	Умови формування компетентностей
☐ інформаційна ☐ комунікативна ☐ особистісна ☐ спеціальна ☐ полікультурна ☐ суспільна	☐ вміння опрацювання інформації ☐ вміння вербального та невербального спілкування ☐ ціложиттєва освіта ☐ володіння на високому рівні професійними компетенціями ☐ оволодіння досягненнями культури та освіти ☐ професійна адаптація

Наявність вищеназваних груп компетентностей означатиме зрілість фахівця у професійній діяльності, у формуванні його готовності до професійної діяльності. Це дозволяє характеризувати готовність сучасних фахівців до професійної діяльності як результативно-діяльнісний аспект професійної підготовки, забезпечити їхню соціально-професійну мобільність й створює умови для успішної реалізації професійних компетенцій. Компетентність

сучасного фахівця спирається на фахові, спеціальні (пізнавально-інформаційні) та ключові компетенції, які є взаємодоповнюючими та взаємообумовлюючими поняттями. З цієї позиції компетенції виступають у ролі таких внутрішніх умов, через які зовнішні характеристики та вимоги діяльності перетворюються в професійну майстерність.

Підсумовуючи вище викладене, можемо стверджувати, що компетентність – це важливий результат професійної підготовки сучасних фахівців, яка є особливою якістю фахівця і визначається його включенням до професійної діяльності. Професійна компетентність формується на базі компетенцій в процесі акмеологічного впливу, враховуючи пізнавальну, емоційно-вольову, психологічну та мотиваційну сфери особистості фахівця, систему відношень та ціннісних орієнтацій.

Висновки. Отже, компетентний сучасний фахівець – це фахівець, проінформований про цілі, сутність, структуру, засоби й особливості професійної взаємодії; фахівець, який на високому рівні володіє технологією професійної діяльності на базі набутих компетенцій; фахівець, який має високий рівень розвитку індивідуально-психологічних якостей; фахівець, здатний до нестандартного, творчого вирішення практично-професійних завдань у обраній професійній сфері, який має потребу до акмеологічного зростання. Проведений аналіз, звісно, не вичерпує всіх аспектів проблеми формування професійної компетентності фахівців, однак, врахування комплексу визначених факторів сприятиме, на нашу думку, позитивним змінам у становленні професійної майстерності сучасного фахівця.

Література

1. Бех І. Д. Теоретико-прикладний сенс компетентнісного підходу в педагогіці / І. Д. Бех // Педагогіка і психологія: вісник АПН України. – 2009. – № 2. – С. 27-33.

- 2.Глузман О. В. Базові компетентності: сутність та значення в життєвому успіху особистості / О. В. Глузман // Педагогіка і психологія. – 2009. – №2 (63). – С. 51-60.
- 3.Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Видання друге, доповнене / С. У. Гончаренко. – Рівне: Волинські обереги, 2011. – 552 с.
- 4.Кузьмина Н. В. Акмеологическая теория повышения качества подготовки специалистов образования / Н. В. Кузьмина. – М.: ИЦПКПС, 2001. – 144 с.
- 5.Луговий В. І. Компетентності і компетенції: Поняттєво-термінологічний дискурс / В. І. Луговий // Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології. – К.: Гнозис, 2009. – 630 с.

Ирина Гнатишин

**Профессиональная компетентность современного профессионала:
ключевые факторы становления профессионального мастерства**

В статье проанализирована проблема формирования профессиональной компетентности будущего специалиста. Определены объективные, субъективные и объективно-субъективные факторы становления профессиональной готовности, рассмотрено применение акмеологического подхода в развитии профессионального мастерства и самореализации современного специалиста.

***Ключевые слова:** компетентность, профессиональная подготовка, специалист, акмеологические факторы, профессиональная готовность.*

Iryna Hnatyshyn

**Professional Competence of Modern Specialist: the Key Factors of Gaining
Professional Skills**

The problem of professional competence of future specialist is analysed; objective, subjective and objective-subjective factors of professional preparedness are

identified; application of akmeologic approach in the development of professional skills and self-determination of modern specialist is considered.

Key words: competence, vocational training, akmeologic factors, professional preparedness.